

Nr 156.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar; given Stockholms slott den 12 mars 1943.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

F ö r s l a g

till

L a g**med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar.**

Härigenom förordnas som följer.

Konungen äger, efter hörande av fullmäktige i riksbanken, i den mån det finnes erforderligt förordna, att, där kronan jämlikt

a) lagen den 31 mars 1938 (nr 90) om förfoganderätt för luftskyddets behov,

b) allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293),

c) rekvisitionslagen den 30 juni 1942 (nr 583), eller

d) beredskapsförfogandelagen den 30 juni 1942 (nr 584)

tager i anspråk förnödenhet av något slag, som angives i förordnandet, vad kronan har att utgiva i ersättning härför skall, i fall där beloppet överstiger 1,000 kronor, utan hinder av vad eljest finnes stadgat insättas å kapitalräkning i riksbanken eller å särskilt konto i postgirorörelsen för den ersättningsberättigades räkning att mot ränta inestå intill dess viss i förordnandet bestämd tid, högst sex månader, förflutit efter insättningen.

I fråga om ersättningsbelopp, som kronan enligt någon av ovannämnda lagar har att gälda för annat än förnödenheter, som omfattas av förordnande jämlikt första stycket, äger Konungen eller den Konungen därtill bemyndigat, där det med hänsyn till beloppets storlek finnes erforderligt, efter prövning i varje särskilt fall föreskriva, att beloppet skall erläggas på sätt i första stycket sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1943 och gäller till och med den 30 juni 1944. Bestämmelse, som meddelats med stöd av denna lag, skall ej gälla längre än lagen äger giltighet; dock må Konungen förordna, att sålunda meddelad bestämmelse skall även efter utgången av lagens giltighetstid tillämpas i fråga om ersättningsbelopp, som dessförinnan insatts å räkning eller konto som i lagen avses.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 februari 1943.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anför chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss.

Genom lagen den 20 oktober 1939 (nr 734) med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt fartygsuttagningslagen m. fl. lagar har Konungen erhållit befogenhet att för vissa fall förordna om uppskov under högst sex månader med betalning i kontanter av ersättningsbelopp, som det åligger kronan att utgiva. De i fullmaktslagen angivna författningarna äro fartygsuttagningslagen den 9 april 1926 (nr 66), häst- och fordonsanskaffningslagen den 27 april 1934 (nr 84), rekvisitionslagen den 31 mars 1938 (nr 87), lagen den 31 mars 1938 (nr 90) om förfoganderätt för luftskyddets behov, allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293) och beredskapsförfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 297). Ifrågavarande fullmaktslag, som ursprungligen gällde till och med den 31 mars 1940, har därefter erhållit fortsatt giltighet, senast genom lag den 30 juni 1942 (nr 448) enligt vilken giltighetstiden utsträckts till och med den 30 juni 1943. Den ingår som ett led i den penningpolitiska beredskapslagstiftningen och har motiverats med önskemålet att förhindra en sådan plötslig ansvällning av köpkraften, som kan befaras få ogynnsamma återverkningar på prisutvecklingen.

Genom rekvisitionslagen den 30 juni 1942 (nr 583), som trätt i kraft i hudsakliga delar den 1 oktober 1942 och i övrigt den 1 januari 1943, ha bl. a. fartygsuttagningslagen, häst- och fordonsanskaffningslagen samt 1938 års rekvisitionslag upphävts, varvid tillika stadgats, att där i särskild författning eller eljest förekomme hänvisning till författning, vilken sålunda upphörde att gälla, hänvisningen i stället skulle avse den nya lagen eller författning som utfärdats med stöd därav. Vidare har 1939 års beredskapsförfogandelag ersatts av en ny lag av den 30 juni 1942 (nr 584), vilken trätt i kraft den 1 oktober 1942.

Förordnande, som avses i fullmaktslagen den 20 oktober 1939, har av Kungl. Maj:t meddelats genom kungörelse den 30 december 1939 (nr 954). I likhet med lagen ägde kungörelsen ursprungligen giltighet till och med den 31 mars 1940 men har därefter erhållit fortsatt giltighet, senast genom kungörelse den 30 juni 1942 (nr 449), enligt vilken giltighetstiden utsträckts till

och med den 30 juni 1943. Kungörelsen den 30 december 1939 ägde i sin ursprungliga lydelse tillämpning å ersättningsbelopp, överstigande 1,000 kronor, som kronan hade att gälda för följande slag av förnödenheter, vilka toges i anspråk jämlikt fartygsuttagninglagen, häst- och fordonsanskaffningslagen eller 1938 års rekvisitionslag, nämligen fartyg, båtar och andra farkoster med erforderlig utrustning och bemanning, hästar och hästfordon ävensom motorfordon och motorredskap med tillhörande släpvagnar och redskap. Genom särskilda kungörelser den 2 juli 1940 (nr 662) och den 21 november 1941 (nr 879) har förordnandet emellertid begränsats att avse ersättningsbelopp, överstigande 1,000 kronor, som kronan har att gälda för följande slag av förnödenheter, vilka med äganderätt tagas i anspråk jämlikt sistnämnda tre lagar, nämligen fartyg, båtar och andra farkoster med erforderlig utrustning samt motorfordon och motorredskap med tillhörande släpvagnar och redskap. — Ersättningsbelopp, varå kungörelsen den 30 december 1939 äger tillämpning, skall av den utbetalande myndigheten insättas å särskilt konto i postgirot för den ersättningsberättigades räkning att inestå intill dess sex månader förflutit efter insättningen. Från insättning må emellertid, när den ersättningsberättigade det begär, undantagas högst 1,000 kronor. Å insatta medel skall gottgöras ränta enligt grunder, som bestämmas av riksbanken.

I skrivelse den 4 februari 1943 ha *fullmäktige i riksbanken* anförd:

Under nuvarande förhållanden bör ifrågavarande lagstiftning, vilken ingår som ett led i de penningpolitiska beredskapsåtgärderna, erhålla fortsatt giltighet. Med hänsyn till att vissa i fullmaktslagen åberopade författningar upphört att gälla och ersatts av andra författningar, bör emellertid, såsom i Kungl. Maj:ts proposition nr 312 till 1942 års riksdag förutsatts, fullmaktslagen omarbetas. Jämväl kungörelsen den 30 december 1939 bör i anslutning härtill ersättas med en ny kungörelse i ämnet. Giltighetstiden för den nya fullmaktslagen, respektive kungörelsen torde böra begränsas till förslagsvis ett år eller alltså till utgången av juni 1944.

Fullmäktige i riksgäldskontoret ha i ett den 25 februari 1943 dagtecknat, efter remiss avgivet utlåtande i ärendet meddelat, att fullmäktige icke hade något att erinra mot att bankofullmäktiges framställning bifölles.

I detta sammanhang torde jag få omnämna ett av *generalpoststyrelsen* väckt förslag om ändring av bestämmelserna i kungörelsen den 30 december 1939 i fråga om beräkning av spärrtid. Generalpoststyrelsen har sålunda i skrivelse till Kungl. Maj:t den 15 oktober 1942 framhållit, att ersättningsbelopp för förnödenheter, som toges i anspråk av kronan, stundom insattes å postgiro först sedan rätt lång tid förflutit efter ianspråktagandet. Då enligt bestämmelserna i ovannämnda kungörelse insatt ersättningsbelopp skulle inestå å postgiro, intill sex månader förflutit från insättningen, bleve den tid, under vilken den ersättningsberättigade nödgades vänta på att utfå sin gottgörelse, ofta avsevärt längre än sex månader. Denna utsträckning av spärrtiden hade kommit att framstå såsom obillig, och styrelsen ifrågasatte därför utfärdande av sådana föreskrifter, att ersättningsbelopp skulle anses insatta å postgiro dagen efter den, då avlämnandet av rekvirerad förnöden-

het ägt rum eller kronan eljest tagit förnödenhet i anspråk eller möjligen vid någon senare som skälig ansedd tidpunkt. Vidare har generalpoststyrelsen i samma skrivelse uttalat, att rätten till räntegottgörelse borde inträda vid den tidpunkt, då spärrtiden skulle anses ha börjat. *Fullmäktige i riksbanken* ha i ett den 4 februari 1943 avgivet yttrande förklarat, att fullmäktige icke hade något att erinra mot en förändring av gällande bestämmelser rörande spärrtid och räntegottgörelse i enlighet med vad generalpoststyrelsen föreslagit. Emellertid borde ränta icke beräknas för längre tid tillbaka än från och med en månad efter ersättningsbeslutet, och spärrtiden borde börja löpa samtidigt. För genomförandet av dessa ändringar erfordrades enligt fullmäktiges mening, att stadganden av nämnda innebörd infördes i kungörelsen den 30 december 1939. De nya bestämmelserna komme att medföra ökade kostnader för de av staten bestridda räntorna så till vida, som utgifterna bleve oförändrade trots en förkortning av bindningstiden.

Såvitt nu kan bedömas torde det jämväl för tiden efter den 30 juni 1943 *Departements-* föreligga behov av sådant bemyndigande, som avses med fullmaktslagen den 20 oktober 1939. Jag tillstyrker därför bankofullmäktiges framställning, att ifrågavarande lagstiftning erhåller fortsatt giltighet under ytterligare ett år eller alltså till och med den 30 juni 1944. *chefen.*

Av de i fullmaktslagen den 20 oktober 1939 särskilt angivna författningarna ha, såsom förut omnämnts, fartygsuttagningslagen, häst- och fordonsanskaffningslagen samt 1938 års rekvisitionslag upphävts genom rekvisitionslagen den 30 juni 1942, och beredskapsförfogandelagen samma dag har ersatt 1939 års beredskapsförfogandelag. Dessa nya lagar, vilka numera trätt i kraft, föranleda visserligen icke någon saklig ändring av ifrågavarande fullmaktslag men torde likväl böra medföra, att denna ersättes med en ny lag i ämnet.

Det av generalpoststyrelsen väckta förslaget om ändrade bestämmelser rörande spärrtiden för ersättningsbelopp, som avses med kungörelsen den 30 december 1939, och om räntegottgörelse å dessa medel torde böra föranleda en ändring av gällande tillämpningsbestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med vad bankofullmäktige förordat. Förslag härom torde få framläggas i samband med anmälan av frågan om förlängning av giltighetstiden för nämnda kungörelse.

Departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över upp- rättat förslag till *lag med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar*, av den lydelse bilaga¹ vid detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställa bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Lennart Hammarskiöld.

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 10 mars 1943.

Närvarande:

justitieråden ALSÉN,
LIND,
regeringsrådet EKLUND,
justitierådet ERICSSON.

Enligt lagrådet den 9 mars 1943 tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 26 februari 1943 hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag med särskilda bestämmelser angående guldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av t. f. byråchefen för lagärenden i finansdepartementet hovrättsassessorn K. Wulff.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
G. Lindencrona.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 mars 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, lagrådets den 10 mars 1943 avgivna utlåtande över det den 26 februari 1943 till lagrådet remitterade förslaget till *lag med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt allmänna förfogandelagen m. fl. lagar*.

Föredraganden hemställer att förslaget, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Birger Öhman.
